

Voorstel aan Gemeenteraad

Onderwerp

Onderzoek onderbesteding Rekenkamer Sittard-Geleen.

Voorstel

De gemeenteraad wordt voorgesteld de volgende vijf aanbevelingen gericht aan raad en college over te nemen:

1. Toets of het uitvoeringsprogramma in de praktijk haalbaar is.
Het coalitieakkoord staat mede aan de basis voor latere begrotingen. Door het uitvoeringsprogramma uit het coalitieakkoord expliciet te toetsen op haalbaarheid in termen van financiën en uitvoeringskracht vormt het een realistische basis.
2. School de (nieuwe) raad
Zet de ingezette weg voort om de raad te ondersteunen en biedt scholing aan om de raad in haar kaderstellende en controlerende rol t.a.v. de Planning & Controlproducten te helpen groeien. Heb hierbij ook aandacht voor de (tijdige) beïnvloedingsmogelijkheden in deze processen met aandacht voor het thema onderbesteding.
3. Geef raad inzicht in de achtergrond van onderbesteding
Vraag het college om bij verantwoordingsrapportages expliciet aandacht te besteden aan situaties van onderbesteding en de oorzaken daarvan. Hoewel ook nu reeds, op basis van de jaarrekening en programma rapportages, zeer zeker inzicht ontstaat in ontstane verschillen, is er nog altijd ruimte om dit beter (minder technisch) toe te lichten en daarmee voor de raad om inzicht te verkrijgen over de achtergrond van de onderbesteding in een jaar.
4. Periodieke analyse trends en patronen in meerjarenperspectief
Een periodieke analyse van onder- of overbestedingen helpt om na te gaan of gedachte ontwikkelingen in de praktijk ook zo verlopen. Vooral terugkerende patronen zijn interessant en kunnen leiden tot bijstellingen naar de toekomst toe. Door deze analyse periodiek te doen en met de raad te delen wordt het inzicht van de raad vergroot en daarmee haar kaderstellende en controlerende functie versterkt.
5. Zorg voor een betere begroting van formatie en inhuur

De kosten van personele inzet (eigen formatie en inhuur) kennen onzekerheden die op begrotingsbasis niet allemaal te ondervangen zijn (ziekteverzuim, specifiek benodigde kennis, extra benodigde inzet, etc.). De praktijk van de afgelopen jaren in Sittard-Geleen is echter dat de kosten in alle onderzochte jaren te laag begroot zijn, zowel voor de eigen formatie als voor inhuur. Dit geeft een vertekend beeld en is onwenselijk. Goed inzicht in en verankering van de (structureel) benodigde capaciteit voor de ambities in de begroting is van belang voor een realistische P&C.

Inleiding

De gemeenteraad heeft een belangrijke kaderstellende en controlerende rol bij de besteding van publieke middelen. Met de vaststelling van de begroting stelt de raad financiële middelen beschikbaar om maatschappelijke doelen te realiseren. Gedurende het begrotingsjaar kunnen deze middelen worden aangepast via begrotingswijzigingen, bijvoorbeeld als nieuwe ontwikkelingen daarom vragen of wanneer blijkt dat eerder beschikbaar gestelde budgetten onvoldoende of juist ruim zijn. Tijdige bijsturing is daarbij van groot belang om de uitvoering van beleid daadwerkelijk te kunnen beïnvloeden.

Uit de jaarrekening blijkt jaarlijks dat niet alle beschikbare middelen volledig worden benut. Dit fenomeen, ook wel onderbesteding genoemd, kan verschillende oorzaken hebben. Zo kan sprake zijn van een lagere uitvoering van activiteiten dan gepland, een efficiëntere uitvoering waardoor minder middelen nodig zijn, of van hogere inkomsten dan vooraf geraamd. Daarnaast kunnen factoren zoals planningsoptimisme, capaciteitsproblemen, het late beschikbaar komen van financiële middelen of onvoorziene ontwikkelingen bijdragen aan verschillen tussen begroting en realisatie.

Omdat structurele onderbesteding gevolgen kan hebben voor de uitvoering van gemeentelijk beleid, de voorspelbaarheid van de financiële huishouding en de sturingsmogelijkheden van de raad, heeft de rekenkamer onderzoek gedaan naar de oorzaken en achtergronden van onderbesteding binnen de gemeente Sittard-Geleen. Het rapport biedt inzicht in de aard en omvang van de onderbesteding en bevat aanbevelingen om de begrotingscyclus, de informatievoorziening aan de raad en de financiële sturing verder te versterken.

Beoogd effect

De uitkomsten van dit onderzoek bevatten waardevolle inzichten. De resultaten voor Sittard-Geleen sluiten grotendeels aan bij het landelijke beeld en vormen een bruikbaar referentiekader voor de verdere ontwikkeling van de gemeentelijke Planning & Control-cyclus. De rekenkamer beschouwt de bevindingen daarom als aandachtspunten voor de komende jaren, met name bij de behandeling van de jaarrekening en de begroting. Het onderzoek kan de raad ondersteunen bij de beoordeling van afwijkingen tussen begroting en realisatie en draagt bij aan een beter inzicht in de oorzaken van onderbesteding.

Argumenten

De kern van dit onderzoek raakt aan een fundamentele voorwaarde voor het functioneren van de raad: om zijn kaderstellende en controlerende rol goed te kunnen vervullen, moet de raad goed zicht hebben op de financiële positie van de gemeente. Alleen met dat inzicht kan de raad een afgewogen, politieke keuze maken over de ruimte die er is voor maatregelen en ambities die de raad belangrijk vindt. Onderbesteding raakt rechtstreeks aan dat inzicht: als niet duidelijk is waarom geld niet is uitgegeven, is ook niet goed te beoordelen of er werkelijk minder ruimte, uitgestelde

ruimte, of juist extra ruimte is voor nieuw beleid. De aanbevelingen van de rekenkamer zijn erop gericht dit inzicht op verschillende momenten in de P&C-cyclus te versterken, zodat ieder raadslid zelfstandig en goed geïnformeerd deze politieke afweging kan maken.

De aanbevelingen grijpen op verschillende punten in dit proces in:

- **Realistische basis vooraf (aanbeveling 1):** Door het coalitieakkoord vooraf te toetsen op financiële haalbaarheid en uitvoeringskracht, wordt voorkomen dat begrotingen van meet af aan gebaseerd zijn op ambities die niet uitvoerbaar zijn. Dit vermindert de kans op onderbesteding die voortkomt uit onrealistische planning, en geeft de raad een steviger vertrekpunt.
- **Toerusting van de raad (aanbeveling 2):** Inzicht in de financiële positie vraagt ook om vaardigheden bij de raad zelf, om de Planning & Controlproducten goed te kunnen lezen en op de juiste momenten invloed uit te oefenen. Scholing zorgt ervoor dat de raad die rol daadwerkelijk kan waarmaken.
- **Begrijpelijke verantwoording (aanbeveling 3):** Onderbesteding wordt nu vaak technisch toegelicht, waardoor de achterliggende oorzaken niet altijd goed zichtbaar zijn voor de raad. Explicietere en minder technische toelichting door het college stelt de raad in staat om zelf te beoordelen of onderbesteding zorgelijk is, incidenteel is, of structureel van aard.
- **Zicht op patronen over de jaren heen (aanbeveling 4):** Losse verklaringen per jaar geven onvoldoende zicht op terugkerende patronen. Een periodieke, meerjarige analyse maakt zichtbaar of onderbesteding incidenteel of structureel is, en biedt de raad daarmee aanknopingspunten om toekomstige begrotingen bij te stellen.
- **Realistische ramingen van formatie en inhuur (aanbeveling 5):** Omdat personeelskosten in de onderzochte jaren stelselmatig te laag zijn begroot, ontstaat een vertekend beeld van de financiële ruimte. Een realistischer begrote formatie en inhuur voorkomt dit vertekende beeld en draagt bij aan een begroting die de werkelijke financiële positie beter weerspiegelt.

Gezamenlijk dragen deze aanbevelingen eraan bij dat de raad beschikt over tijdige, begrijpelijke en realistische informatie over de financiële positie van de gemeente. Dat is een noodzakelijke voorwaarde om de kaderstellende en controlerende taak van de raad goed te kunnen vervullen, en om de politieke afwegingen die daarbij horen op een geïnformeerde manier te kunnen maken.

Kanttekeningen

De Rekenkamer heeft kennisgenomen van de resultaten van het landelijke onderzoek naar onderbesteding en de voor Sittard-Geleen opgestelde factsheet. De onderzoeksgegevens zijn gebaseerd op landelijke financiële data (Findo) en worden anders gepresenteerd dan de cijfers in de gemeentelijke begrotingen en jaarrekeningen. Hierdoor zijn de uitkomsten niet één-op-één te vergelijken met de Planning & Control-documenten van de gemeente. Daarnaast hebben de onderzoeksgegevens betrekking op eerdere begrotingsjaren en zijn zij inmiddels minder actueel.

NB: In haar bestuurlijke reactie, die onderdeel uitmaakt van het voorliggende rekenkamerrapport, adviseert het college de vijf aanbevelingen over te nemen.

Inclusie

Het rekenkamerrapport als zodanig heeft geen effecten op het gebied van inclusie.

Duurzaamheid

Het rekenkamerrapport als zodanig heeft geen effecten op het gebied van duurzaamheid.

Financiën

Het rekenkamerrapport als zodanig heeft geen effecten op het gebied van financiën.

Vervolg

Het rapport wordt besproken in de ronde van 24 september en de raad van 15 oktober. Er volgt een themasessie op 10 september.

Bijlagen

1. Rekenkamerbrief onderbesteding Rekenkamer Sittard-Geleen (juni 2026)
2. Landelijke rapport onderbesteding 'Schipperen tussen Crises en Ambitie' (februari 2026)

Voorstel aan Gemeenteraad	
	Reg. nummer : Reg. datum : Reg.nummer(s) bijlagen :